

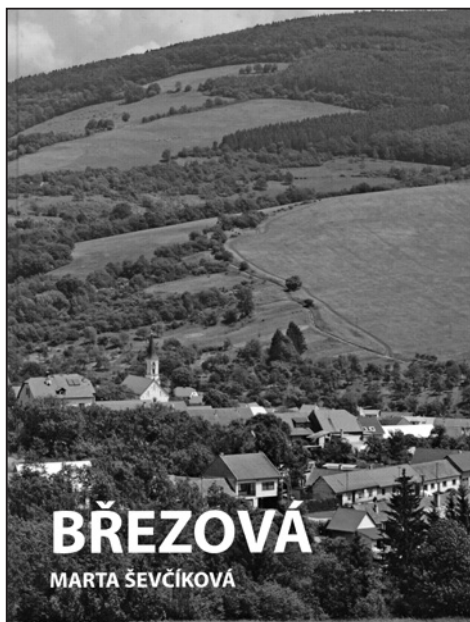
Marta Ševčíková: Březová. Kouzlo kraje pod Velkým Lopeníkem, přírodních památek, zajímavostí, nářečí, přezdívek, zvyků, historie, povídalek a malý slovníček březovštiny. Březová: Pro Obec Březová vydala Základní škola a mateřská škola, 2013. 148 s.

Již samotný podnázev recenzované knihy prozrazuje, že se jedná o obsahově pestré dílo.¹ Tato obec, dříve nazývaná též Moravská či Nová Březová, leží v podhůří Bílých Karpat pod vrcholem Velkého Lopeníku a národopisně bývá zařazována do regionu tzv. moravských Kopic. Autorka díla Marta Ševčíková je však čtenářské obci neznámá a bohužel ani v knize se o ní čtenář mnoho nedozví.

O obsahu knihy se zmiňme alespoň v hrubých obrysech, neboť je na místě zejména obsírnější kritické zhodnocení textu. Publikaci tvoří šest tematických kapitol a v závěru je zařazen seznam použité literatury. První z kapitol čtenáři předkládá stručný přehled dějin obce (s. 7–72). Autorka se sice snaží přidržovat chronologické linie, leč na několika místech se jí tak nedaří. V pořadí druhá kapitola (s. 73–90) představuje březovské nářečí, místní přízviska, malý slovníček nářečních výrazů a vybrané lidové pověsti. Dále je prostor věnován osmnácti receptům tradičních pokrmů z Březové (s. 91–100). Lidové zvyky jsou tématem další, bohužel velmi stručné kapitoly knihy (s. 101–112). Závěrečné dvě kapitoly pak představují chráněné přírodní památky (s. 113–126) a kulturní památky či turistické pozoruhodnosti (s. 128–148) nalézající se v katastru obce.

Když autor těchto řádků pročítal recenzovanou knihu pečlivě stránku po stránce, nebylo chvíle, kdy by si nepoznamenal méně či více významnější chybu. S politováním lze proto konstatovat, že seznam nesrovnalostí, které autorčino dílo obsahuje, by zbytečně zatěžoval rozsah této recenze. Jmenujme tedy alespoň ta nejmarkantnější pochybení.

Pomineme-li stále se opakující chybení v interpunkci či nesprávné užití uvozovek při citování pramenů a literatury, skutečně výrazným problémem publikace je nedodržování pravopisných pravidel. V tomto ohledu překvapí již marginální shoda podmětu s přísudkem – např. „František a Petr Kunovic koupil“ (s. 9), „purkmistr se scházeli s konšeli“ (s. 20), „Bočkajovci bylo vypáleno i Strání a nedaleký Bánov“ (s. 10), „Dáváním na dluh se zavazovali jak kupující, tak zejména návštěvníky hospody“ (s. 28), „Krovy byly podepřeny a hrozila spadnutím“ (s. 29). Text lze místy označit za ukázkový příklad, jak by se psát nemělo. Objevují se zde tvary jako např. „v niveč“ místo správného „vni-več“ (s. 13), v „pánských“ místo „panských“ lesích (s. 19), „konzervativizmu“ (s. 24), „při čemž“ namísto správného tvaru „přičemž“ (s. 29), „ve Zavadilově“ (s. 29), „třiceti členná“ místo „třicetičlenná“ rota (s. 31). Dále nacházíme problém ve psaní malých či velkých počátečních písmen – na jedné straně „kurucové“ i „Kurucové“ (s. 13), „Alpské země“ (s. 28), a dokonce „židé“ (s. 28).

Text je místy nesrozumitelný, příčinou toho jsou většinou nelogické obraty či nejasná větná spojení. Např. „území patřilo různým zemím“ (s. 5), „Patrocinium kaple bylo dáno kapli podle patrocinia uherskobrodského farního kostela“ (s. 9), „Smutnou kapitolou v životě této oblasti znamenaly vpády sedmihradského knížete“ (s. 10), „neměli zájem na vznik nové vesnice“ (s. 11), „dříví z Černých lesů, jinak zvaných Hlubočkem“ (s. 12), „Vedle Březové také vzrůstal sousední Olšovec, o kterém však nemáme v lánském rejstříku žádnou zprávu, neboť tehdy ještě neexistoval“ (s. 16).

Dále autorka komolí jména jednotlivých osobností, o nichž pojednává. Příkladem uveďme, nepočítaje v to množství zkomených místních názvů, alespoň tvary „hraběte Serenihó“, „Bedřicha Kalkrajtra z Čudu a na Bánově“ (obojí s. 11), „Imrich Tököli“ (s. 13) a na téže straně „sedmihradský kníže Imrich Tökely“, významný moravský přírodovědec a národopisec Josef Klvaňa (1857–1919) je psán jako „Klaňa“ (s. 29), „Pálffyó“ místo „Pálffyho“ (s. 34). Překvapí i pojem „patroncinium“ (s. 23), který je však jinde uváděn bezchybně.

Zdaleka nejhoršími však jsou faktografické chyby v textu. Autorka používá množství zavádějících, ba dokonce ahistorických pojmů. Uveďme si několik příkladů. „Z toho vidíme, že Slováci bránili Březovanům osévat sporná pole“ (s. 12 – v polovině 17. století Slováci jakožto národ neexistoval – konstituoval se až v 19. století!), „sedmihradský kníže Imrich Tökely se zmocnil Slovenska“ a „po dobytí Slovenska“ (s. 13 – na konci 17. století nelze hovořit o Slovensku), dále pravopisně nesprávně psaná věta a zároveň faktograficky chybná: „Z Uher se totiž na Moravu v roce 1663, přihnala do pohraniční oblasti strašná vojska Turků – Tatarů.“ (s. 13). O Moravském zemském archivu poté autorka píše jako o „Moravsko-zemském archivu“ (s. 14). Je patrné, že správný název této instituce ani nezná. Dále je uváděna nepřesná definice podruhů a domkařů (s. 14) či poněkud neadresný pojem „dom-

kářská revoluce“ (s. 15). Tvrzení, že „bezzemci klesli mezi bezzemky“ (s. 15) pak ve čtenáři může vyvolat spíše jen úsměv. Hovořit o „bytové situaci“ (s. 17) na sklonku 18. století je pak poněkud netradiční. Text zbytečně zatěžují opakovaná tvrzení a dokonce opakující se věty. Např. věta „Obdělávání půdy se dělo velmi primitivně – užívalo se háku, který půdu rozrýval“ (s. 18) se v de facto nezměněné podobě objevuje i na následující straně. Autorka tedy nevědomky parafrázuje sama sebe. Slovní spojení „pronikání protireformace“ (s. 22) pak také není příliš šťastné. Paní Ševčíková vidí situaci velmi zjednodušeně, když prohlašuje, že „nepřítomnost dětí“ ve škole na sklonku 19. století „byla zaviněna ziskuchtivostí rodičů“ (s. 26). Další připomínka se dotýká absence informací o regionu, v němž se obec nachází. Až na s. 25 čtenář, a to spíše náhodou, zjišťuje, že obec náleží k regionu tzv. Kopianic. Samotný pojem „kopianice“, přestože s ním autorka relativně často operuje, není čtenáři neznalému věci vysvětlen. Letopočty uváděné v knize rovněž nejsou vždy správné. Např. poddanství nebylo na Moravě zrušeno 1. července 1848, jak tvrdí autorka na s. 28, nýbrž 26. června 1848. Vynořuje se také otázka, co si má čtenář představit pod pojmem „historická okupace českých zemí“ (s. 44)?

Shrnuto podtrženo, stylistika ani odborné znalosti autorky bohužel nejsou její silnou stránkou. Kniha proto vede k zamyšlení, proč někdo, kdo nemá základní odborně historické povědomí, sepisuje publikaci určenou veřejnosti? Dále lze položit dotaz, jak je možné i při redakci učinit tak vysoký počet chyb na pouhých 150 stranách? Uvážíme-li, už jen kvůli množství pravopisných chyb, že knihu vydala místní Základní škola, jakým vzorem pak může být jejím žákům? V tomto smyslu recenzovaná práce není v žádném případě dobrou vizitkou autorce ani editorovi/redaktorovi. Je skutečně nemilou povinností recenzenta konstatovat, že práce o Březové patří k nejméně vydařeným dílům vlastivědné literatury posledních dvou

desetiletí. Je s podivem, že podobná publikace může být financována veřejnými prostředky, když na důležitější a odborně zpracovaná díla finance jednoduše chybějí. Tento problém však zůstává otevřeným i do budoucna. Na řadě jsou představitelé obcí – pouze oni mají možnost situaci změnit a zabránit tomu, aby podobně nešťastné publikační počiny nespatrovaly světlo světa.

Lukáš F. Peluněk

1 O dějinách obce již vznikla jedna publikace dříve, viz Z e m e k, M. a k o l: *Březová: dějiny obce pod Lopeníkem*. Praha 1980.

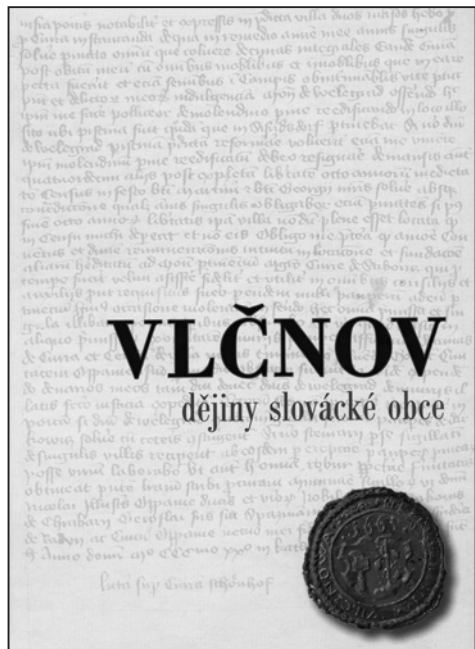
Jiří Mitáček a kolektiv: Vlčnov: dějiny slovácké obce. Vlčnov: Obec Vlčnov, 2013. 1037 s.

V uplynulém roce byla veřejnosti představena nová kniha pojednávající o dějinách Vlčnova.¹ Její vydání se uskutečnilo u příležitosti 750 let od první písemné zmínky o obci. Obsáhlé dílo o více než tisíci stranách připravil kolektiv dvaceti autorů pod redakčním vedením Jiřího Mitáčka z Moravského zemského muzea v Brně. Autorový kolektiv byl tvořen zejména brněnskými

i místními historiky a archiváři, archeology či etnology. Koncepce i složení autorů jsou podobné jako v případě knihy o dějinách Hluku z roku 2011.²

Obsah knihy tvoří 28 kapitol reflektujících postupně přírodní poměry, prehistorický a historický vývoj, významné osobnosti, lidovou kulturu a mnohé další neopomenutelné fenomény z dějin obce. V závěru je zařazena chronologická tabulka, rozsáhlá bibliografie, seznam obrazových příloh a anglické resumé. Nutno zdůraznit, že je publikace bohatá na barevné i černobílé fotografie či ilustrační tabulky. Publikaci lze pro přehlednost rozdělit do dvou stěžejních částí – zatímco první se zaměřuje na dějiny obce, druhá na lidovou kulturu.

První dvě kapitoly od Růženy Gregorové a Jaroslava Hrabce nastiňují přírodní podmínky krajiny, již je Vlčnov obklopen, následující kapitoly se věnují pravěku (Miroslav Vaškových) a raně slovanskému období (Luděk Galuška). Pojednání o období od zániku Velké Moravy až po získání Vlčnova šlechtickým rodem z Kunovic sepsal Jiří Mitáček. Uherskobrodský historik a kmenolog Petr Zemek se v následující kapitole zaměřuje na pronikání reformace do oblasti a sleduje události do roku 1700. Lukáš Čoupek pak představuje ve svém textu minulost obce od počátku 18. století po revoluční rok 1848. Ten je pak výchozím bodem kapitoly Aleše Vyskočila o období, kdy vzniká občanská společnost, další kapitola téhož autora pak přenáší čtenáře do prvorepublikového Československa. Léta druhé republiky a jí následující světové války připomíná Jan Břečka a dějiny od roku 1945 do současnosti představuje Tomáš Dvořák. Dále jsou zařazeny kapitoly věnované významným osobnostem (Marie Kolajová – Jiří Jilík), spolkovému životu (L. Čoupek) a historii sportovních aktivit v obci (Antonín Zlinský). Miroslav Plaček poté zasvěceně pojednává o poloze, územním vývoji Vlčnova a jeho významných historických dominantách – hrádku, tvrzi a kostele. Další kapitola se věnuje církevním dějinám (L. Čoupek). Následující

kapitoly jsou již zaměřeny ve své většině etnograficky. Martina Pavlicová popisuje vlčnovskou jízdu králů, autorkou následujících šesti kapitol je Marta Kondrová (kapitulu o zvycích a obyčejích sepsala společně s Romanou Habartovou). Text *Vlčnov – krajina, sídlo, člověk* pochází od autorského tandemu Věra Kovářů – Olga Floriánová, J. Jilík pak pojednává o lidové slovesnosti. Velmi podnětným je text nazvaný *Sbírky lidového umění Vlčnova*, tvořený podkapitolami *Sběratel Josef Zemek a vznik místního muzea a Vlčnovské sbírky ve druhé polovině 20. století*. Antonín Pavelčík poté pojednává o postupném vývoji od místních lidových slavností, jakou byla zejména jízda králů, po odborně organizované folklorní slavnosti v obci. Zcela poslední kapitola od J. Jilíka představuje Vlčnov jakožto námět výtvarného umění či filmů. Nutno zmínit, že zde vznikalo filmové zpracování divadelního dramatu *Maryša* bratří Mrštíků, jež režíroval Josef Rovenský (1935).

Máme-li zhodnotit vypovídající hodnotu recenzované knihy, nemusíme šetřit pochvalou. Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány po odborné stránce kvalitně a texty jsou čtivé. Tyto vlastnosti jsou však také předpokladem toho, že knihu budou číst nejen profesionální, ale i místní vlastivědní badatelé a zejména Vlčnovjané. Čtenáře ovšem může překvapit jedna formální nesrovnalost, a sice, že jeden z autorů díla je uveden jakožto člen autorského kolektivu pouze v obsahu. V uváděných třech seznamech autorů – na titulním listu a jeho rubové stránce a v tiráži – jeho jméno, snad jistou nepatříčností, chybí. Jedná se o Petra Zemka, který sepsal kapitolu o raně novověkém období dějin obce.

Poslední má připomínka je spíše diskusního charakteru a dotýká se samotné koncepce díla. Nehodlám zde popírat odborné kvality žádného z autorů, které naopak považují za erudované odborníky a významné badatele ve svých oborech. Otázkou je pouze dle mého názoru předimenzovaný rozsah díla. Kniha je relativně velkého for-

mátu a bylo na ni použito křídového papíru, je proto velmi těžká. V případě některých kompendií či příruček (příkladem uveďme novou řadu *Vlastivědy moravské Země a lid*, zejména její čtvrtý svazek z pera Zdeňka Měřinského o více než 650 stranách textu) nelze proti velkému rozsahu díla mnoho namítat, neboť slouží rozsáhlejšímu okruhu badatelů většího územního celku. Vlčnov však, přestože o jeho významu v dějinách regionu nelze polemizovat, není středem zájmu natolik početné významné skupiny čtenářů, jako je tomu u *Vlastivědy moravské*. Upřímně též pochybuji, že si každý, kdo si publikaci o Vlčnově zakoupil, přečte dílo jako celek. Nelze ovšem jen „z dálky“ vyjadřovat podobné znepokojení nad zvolenou koncepcí, je nutné zároveň uvést i jiné varianty, jak mohla publikace vypadat. Domnívám se, že bylo možné vydat dvě publikace – jednu, která by se věnovala pouze dějinám, druhá pak pouze lidové kultuře Vlčnova, případně mohlo být jednotné dílo rozděleno do dvou samostatných svazků dle výše naznačeného klíče. Výsledek by byl jistě přehlednější a kompaktnější.

Lukáš F. Peluněk

1 Existuje již dřívější odborné zpracování dějin obce, viz Zemek, M., Zřídka veselý, F., Kulkka, J. a Pavelčík, J.: *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Brno 1966. 255 s.

2 Mitáček, J. a kol.: *Hluk: dějiny města*. Hluk 2011. 735 s.

Zdeňka Omelková: Zázvorek: [vzpomínání z učitelského života]. Uherské Hradiště: Tomáš Ježek – Ottobre 12, 2014. 143 s.

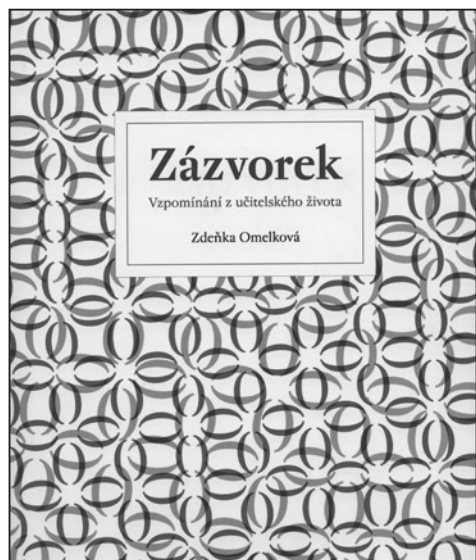
Byla tak drobná a nenápadná, že jí říkali *Zázvorek*. „*Takovým člověkem se nikdo nezabývá. Takový člověk se musí prosadit sám...*“ I vzpomínky Zdeňky Omelkové jsou podobně subtilní až křehké, ačkoliv její život ne vždy byl snadný. Dokázala se s ním však vyrovnat svojí nezdolností až odvahou, racionálním přístupem a praktičností. Narodila se v roce 1925 v Uherském Hradišti,

absolvovala obchodní akademii, po druhé světové válce i učitelský ústav v Brně a následovalo několik učitelských „štací“, než se v roce 1961 vrátila na Slovácko – nejprve do Ostrožské Lhoty; v roce 1965 absolvovala dálkového studium na Filozofické fakultě Palackého univerzity v Olomouci, aby mohla učit na středních školách. Po roční „kariéře“ školní inspektorky (1969–1970) strávila další rok na základní škole v Nedachlebících a od roku 1971 učila na gymnáziu v Uherském Hradišti (do roku 1988), kde mj. organizovala literární Klub mladých autorů.

Vlastní vzpomínky mají přehledné členění do kapitol, které postihují: dětství, školní léta; stručné válečné intermezzo; poválečný život v pohraničí a v rodném kraji. Z prvních dvou kapitol je pro čtenáře asi nejsilnější moment vyprávění o učiteli, který v první třídě žáky rozsadil „podle majetkových poměrů a občanské důležitosti“, takže jako dítě z úřednické rodiny seděla za dětmi lékařů a advokátů, a před dětmi chudými nebo z dětského domova. Období školní docházky je spíše přehledem učitelů, s nimiž se setkala a kteří ji nějakým způsobem ovlivnili. Až na velmi letmé poznámky chybí líčení větší přesah mimo zdi školy a rodičovského domu. Je škoda, že autorka nešla do širších souvislostí a nezaznamenala svým

pohledem atmosféru města v době první republiky a počátku války. Je však třeba přiznat, že její vyprávění je milé, úsměvné, má tempo a v druhé části nenudí. Podobně je psána i kapitola, v níž zachytila jednotlivá učitelská místa od listopadu 1946, kdy nastoupila na dvojtřídku na Malé Moravě, do roku 1961. Jde o sérii historek z kantorského života, z nichž nenápadně vystupuje, jak vypadalo školství na víceméně zapadlých školách na severní Moravě. Především je to ale popis boje učitelky s výškou 156 cm a váhou 52 kg, která se dostává do obtížných situací, s nimiž se musí poprat. Je zároveň velmi svébytná, tvrdohlavá a na tu dobu až excentrická, když jezdí na motocyklu, což jí vynáší sympatie, někdy obdiv, jindy nepochopení. Když se kolega v Chrasticích podiví nad tím, že má vyznamenání, až nečekaně se protrhne hráz emocí, které se překotně valí jedním velkým proudem: „*Jsem nějak obyčejná, nenápadná, nechci pro sebe výhody, neupozorňuji na sebe? Jsem svým způsobem nesympatická, tak nezáměm o mne? Neumím koketovat a zavazovat si své nadřizené nevyzpytatelnými úsměvy? Jsem magor, blbec nebo debil, že se neumím bit za lepší?*“

Poslední strany jsou věnovány návratu do rodného kraje, nejprve na školu v Ostrožské Lhotě, kde zažila i „vrchol“ své učitelské kariéry – místo inspektorky, na něž nastoupila v roce 1969 jako čerstvá členka KSČ. Tato dráha skončila po roce normalizační prověrkou, kdy byla vyloučena ze strany i z funkce okresní školní inspektorky. Opravdovým vrcholem však pro Zdeňku Omelkovou byla léta strávená na gymnáziu v Uherském Hradišti. Její srdeční záležitostí byl především Klub mladých autorů, který se postupně rozvětvil do literární tvorby studentů, vzájemné konstruktivní kritiky, vydávání časopisu GYM; v druhé polovině sedmdesátých let a v první polovině osmdesátých let bylo vydáno celkem šest sborníků; přidala se recitace, vznikl vokální kolektiv, pořádaly se výlety. Paradoxně právě tyto tři strany jsou informačně nejpodstatnější částí celé knihy, neboť podávají svědectví

o fenoménu, který zůstával pouze v pamětech účastníků. S Klubem mladých autorů se pojí koncepčně kontroverzní část knihy, což si uvědomil a upozornil na to i editor knihy Michal Stránský. Do vzpomínek je totiž implementována část obsahující ukázky z tvorby studentů s komentáři či hodnoceními autorky. Stylově i obsahově nekoherentní kapitola působí značně rušivě; bylo by lépe ji pojednat jako určitou přílohu, třeba i odlišnou graficky.

Každý by měl napsat knihu vzpomínek (v předmluvě hezky označenou jako „poslední slohovou práci“) o tom, kdo jsme byli, jak to tenkrát bylo, co se tehdy dělo. Je to zajímavý nápad, či dokonce návrh autora předmluvy. Zároveň však také vyvstává otázka, zda je nutné takovou knihu i vydávat. V případě vzpomínek Zdeňky Omel-

kové je to pocta výborné kantorce, která ovlivnila řadu svých studentů. Právě jim a jejím přátelům jsou určeny, pro ostatní je jejich výpovědní hodnota přeci jen omezená. Vzpomínky nemají výraznější společenský přesah, zpravidla jen obecný, postrádají větší kontext, do něžž by byly zasazeny – jak například vypadalo tehdy Uherské Hradiště? Takové by mělo být svědectví, které bude přínosné pro budoucí generace. Rozpaky budí výběr fotografických příloh, který je až nelogický – jen na jediné fotografii je Omelková; očekával bych daleko více fotek z jejího života, ne fotky města a krajiny. Co se však nakladatelství Ottobre 12 povedlo, je graficky výrazné zpracování knihy Michala Stránského, odkazující ke školnímu sešitu.

Pavel Portl